

sem opazil, da bi kde bile svoj domači govor zatajevale, čeravno tudi nekoliko po tujem čeberkniti vedó, kakor štirske Slovenke; sram je bodi! ako so le nekoliko med neslovenskimi ljudmi. Po takem se ne smejo čuditi, da je domačini zaničujejo, tujci pa posmehujejo velé: „Beba je na Slovenskem doma, pa nanjč slovenski ne zna;“ vsej tudi kerščanstvo pri takih bitjih ni najmočnejša krepost. Tako se praviloma godi, da, kdor se je narodu izneveril, je pozabil tudi dolžnosti do onega, ki nam je narodnost in vero podaril. Nikomur se ni treba sramovati, če dva ali več jezikov govori; pravični in pošteni ljudje take vsele bolje čislajo in je rajši imajo že za koristi delo, pokaj bi tedaj naše deklice indi si kruh služeče se neumnejše delale kakor so! Nekega pastirčka cekljaša popitavši, kje je doma, mi je rekel „v Dravberzi,“ tedaj šče v koroškem govoru spreha g v z pred è-i, toisto se je poresnilo v besedi Kinberg, v Kinberzi. (Dal. sl.)

Ogled po svetu.

(Največji dimnik na celem svetu) je v kemiških fabrikah v Port-Dundas-u poleg Glasgova na Angležkem; visok je s spodnjim zidom vred 468 angležkih čevljev (angležk čevlj meri 11 pavcov in pol po naši meri); nad zemljo ga pa je 454 čevljev. Le tri reči so na celem svetu višje kakor je ta dimnik: namreč Gli-zehška piramida v Egiptu, turn vélike cerkve v Strasburg-u in pa turn sv. Štefana na Dunaji. Da ga veter preveč ne more gugati, je okrogel; cegla je poldrugi milijon v njem; težak je 144.000 centov; naredil ga je arhitekt Makfarlane; veljal je čez 80.000 gold.

Kranjske narodne pesmi. *)

1.

Jerica.

„Alala Jerca, ti si le mlada; Le je kadila, le je kropila,
Alala Jerca, kaj ti pomaga? Pa je hudobo preč si gonila.
Jez sem ti venec obljubila, „Oj le kadite, le kropite,
Pa ti bom zlat'ga naredila.“ Šaj me s kadilom ne spodite“.

Prišli so po-njo, z bel'mi konjiči; Jerco prijel za belo ročico,
„Alala Jerca, ti si le naša, Pa jo posadil k sebi na konja.
Šaj so te meni obljubili, Milo zavpila, k' so zderjali
Ko so te v zibelko povili“ Proti bobneči bistri Savi.

Pa se nar'dila bela meglica,
Polna meglica angeljev bila;
Vzeli so Jero z dušo, z mesom,
Pa so jo nesli gor k nebesom.

Hribec.

Stoji stoji hribec sterman, Marija se mu prikloni,
Na verh' je še majhen raván. To drevce koj ozelení.

Tam gor pa drevó stoji, Pa se je strila senčica,
K' že sedem let zeleno ni. Noter Marija zibala.

Sreberna zibel, zlat tečaj.
Noter je ležal Jezus sam.

J. F. Št.

Smešna vraža.

Prav „eno fletno“ imam danes za „Novice“, pa se bojim, da bi komu smeha treh ne počil.

*) Gosp. Št. nam je poslal te pesmice s sledečim pismom: „Čuditi se je, koliko lepih pesem je med ljudstvom! Kako lepo in gladko jih ljudstvo prepeva! Skoraj neverjetno — pa gotovo je — v enem tednu sem v 3 hišah nabral 76 večih in manjih pesem. Al Bogu bodi milo! veliko preveč jih je šlo v zgubo. Le malo se še ljudem od najstarejih, najlepših pesem sanja; toraj — Amen — je! Naj bi se rešile! Če jih eden v 3 hišah v enem tednu 76 nabere, koliko bi jih več nabiravcov v 52 tednih nabralo v toliko hišah in vaséh po Kranjskem!“

Pri neki hiši na Gorenskem so dobili majhnega otroka. Neka žena ga pobaše, da bi ga h kerstu nesla. Na to se stari oča oglasi in ji skerbno priporoča, naj dobro pazi, da gredé z otrokom ne bo scat šla, zakaj če takrat scat gré, ko ga h kerstu nese, potlej tak otrok vode ne derží, zmiraj oscan hodi. —

Mislím, da gospodje dohtarji dozda še niso vedili tega pomočka; za to naj ga jim razglasimo; posebno pa naj si ga babice zapomnijo. Častite brave „Novic“ pa prosimo, naj mi ne zamerijo, ako se jim ta razglas morebiti nespodoben zdi; al če hočemo neumne vraže zatreti, ne smemo kakor mačka okoli kaše hoditi, ampak naravnost povedati kako in kaj. Gorenec.

Dopisi.

Iz Erdeljskega. Sibinj 10. septembra. Devetnajst milj od Sibinja na široko dolgo sem Erdeljsko o šolskih praznikih prehodil. Po njivah nisem drugega vidil, ko koro, ki kaj lepo raste, in tam pa tam nekaj ovsa. Vinogradi obetajo obilno dobre kapljice; pšenice in reži so dosti namlatili; toča ni dosti škode napravila; ni se tedaj glada bati, akoravno krompir hudo gnije. — Izmed mest omenim le armensko mesto „Elizabethstadt“, ktero ima veličansko pa revno cerkev; zakaj armenci, ki so bili pred zadnjo černo vojsko najbogatejši tergovci, so zdaj silno ubožni. Kteri so poprej po 60 do 100 tavžent gold. imeli, ne glešajo zdaj 60 do 100 gold. — nesrečna vojska jim je vse požerla. Govorijo po madjarsko in armensko; po armensko govoriti ni lahko, pismenke so popolnoma vlastne. Armenci so rimsko-katoliške vere, križajo se tako-le: „Ha nun Horr, jev Vortvo, jev Hokvujn serpo. Amen“. (V imenu Očeta in Sina in Duha svetega. Amen. (Bog se veli: „Astvac“). Pri službi Božji vsi pojó; med procesijo glasno molijo roženkranc Marijo sosebno častijo; sicer pa so ptiči zviti černomanjastega obličja, ki so pred kakimi dvesto leti iz Azije semkaj prileteli. Vidil sem Armenko rojeno 1760; stoletno bablje še dobro vidi in sliši, po ulicah beži ko verca; vsakdan potrebuje polič — žganja. Neka deklina devetletna je na glasoviru kaj lepo igrala; ko jo po štajarsko zažene, sem prav spoznal, kaj je domočutstvo, in skorej bi bil zdihnil: „Oj, da bi tamkaj bil, kjer je zibka moja stala, mati ljuba me zibala“. — Bil sem tudi na neki glažuti pri podnožji erdeljskih karpátov, kjer so prevzvišeni gosp. škof zakrament sv. birme delili. V tem kraji še nikoli nobenega škofa ni bilo; zatega del so pa tudi ljudje svoje serčno veselje očitno razodevali nad nazočnostjo vikšega pastirja. Al kolika revšina! Mislil sem si: „O kako srečni so vendar Slovenci, ki imajo lepe cerkve, dokler tukaj z blatom ometana kajžura za opravilo najsvetejše daritve služi“. — Daleč sem okoli prišel, al vendar je to malo v primeri velike dežele; zakaj Erdeljsko obsega 1102 □ milj z 2 milijonoma in 120.000 prebivavci. Lepa dežela je, ne vem, ktera kronovina bi bila tako bogata, sosebno kar v nerastljinstvo sega, je vsega obilno, na priliko, zlata, srebra, kupra, železa, svinca itd., pa tudi rastlinstvo in živalstvo ji je blagodaril Stvarnik tako, da — naj se Erdeljsko povsodi zaprè — Erdeljčani od zunaj ničesa ne potrebujejo. Lahko bi še en milijon več ljudi tukaj živelo, ker zemlja je rodovitna. Pervo in drugo leto se enkrat seje na njivo, tretje leto praha leži; gnoja malo poznajo. Škoda, da so prebivavci o narodnosti in veri tako različni. Vlahov je 1 milijon 230.000, Madjarov 600.000, Nemcov 200.000, Ciganov 80.000, Judov 16.000, Armencov 7.600; tudi nekaj Serbov in Gerkov. Rimsko-katoliške vere jih je: 250.000, gerško-nekatoliške ali razcepljencov 670.000, kalvinske 260.000, luteranske 210.000, unitarcov 46.000 (to je tistih, ki druge in tretje peršone Božje ne spoznajo in ne verujejo). Zmotnjav da je kaj! — Prašanje: Slovenci, ali že dobivate v svojem jeziku dopise iz kancelij? Povem vam, da vsi tukajšni uradniki madžarske in vlaške dopise

in odpise dajati morajo, ker jih drugač nihče ne porajta. Če se pri nas to v dveh jezikih mora opravljati, zakaj bi pri vas ne bilo mogoče le v enem jeziku! Terjajte, kar Vam po cesarjevi volji gré, pa nikar ne bodite plašni zajci, naj bi tudi nekatere mustače gromele; dolžnosti svoje izpolnite in ničesa se ne bojte! Tako misli na kofinu vaš rodoljub

Cvetko.

Iz Horvaške. (Kon.) Program varaždinske gimnazije ima dva sastavka, enega nemškega, ki ga je spisal Matković z naslovom: „Alte handschriftliche Schifferkarten in der kais. Hofbibliothek in Wien, mit 2 dem Portolano des Gr. Benincasa 1840 entnommenen Karten von der Westküste Afrikas“; enega pa horvaškega, ki ga je spisal Žepić z naslovom: „Poraba predlogah u Gundulića i Palmotića“, ki je jako važen in obsega za zdaj le predloge z genitivom in dativom. Zraven teh sastavkov so pa še v nemškem jeziku naznanjene meteorologične opazke od julija 1859 do 1860, ki jih je zapisoval Folprecht. Razun navadnih predmetov je učil Žepić staro- in novoslovenski, Bosek pa italijanski jezik; učilo se je še tudi lepopisje, risanje in muzika. Učencov je bilo 239 rimsko-katoliške, 3 gerške, 13 pa judovske vere; med temi 174 Horvatov, 52 Slovincov, 16 Ogrov, 6 Čehov in 7 Nemcov.

Program senjske gimnazije ima znanstven sostavek v nemškem jeziku z napisom: „Ueber den jetzigen Standpunkt der österreichischen Privilegiumsfrage“. Spisal ga je Schmitzer. Učencov je bilo na koncu leta 112 Katoličanov in 3 Gerki, med njimi 111 Horvatov, 2 Slovence in 2 Nemca. Zraven navadnih predmetov se je učilo še risanje, lepopisje in petje.

Program požeške gimnazije ima nemški pisan sostavek: „Ueber perenne und periodische Quellen“, ki ga je spisal P. Eusebius Bauer. Učencov je bilo na koncu leta 99 rimsko-katoliške vere, 10 iztočne in 1 judovske vere; med njimi 101 „Horvatoslavoncov“, 1 Poljak, 2 Čeha, 1 Istrijan, 2 Nemca, 1 Madžar, 1 Štajarec, 1 Vojvodjan.

Program zagrebške realke, ki je letos višja postala, ima dva sastavka; prvi ima napis: „Betrachtungen über die geistige Entwicklung der Südslaven“, ki ga je spisal Zoričić; drugi pa: „Upliv svetla na bilinstvo“, ki ga je sestavil Torbar. Potem sledi naznanilo Žulićeva: „Arbeiten im chemischen Laboratorium“. Učencov je bilo v 4 razredih na koncu leta 108 rimsko-katoliške, 2 gerške zedinjene, 10 gerške nezedinjene, 8 judovske vere. Narodnost učencov tudi tu ni naznanjena. Zakaj ne? —

Program varaždinske realke in glavne učilnice ima sostavek z napisom: „Nekoliko rieči roditeljem osobito o važnosti realnih naukah“, ki ga je napisal Francelj. Učencov v realki je bilo 56 Horvatov, 6 Nemcov, 6 Madžarjev, 3 Slovenci, 2 Poljaka, po veri 60 rimsko-katoliške, 5 gerške nezedinjene in 8 judovske vere; na glavni šoli pa 455 Horvatov, 6 Nemcov, 9 Madžarjev, 6 Slovincov, 1 Italijan.

Iz Zagreba 8. sept. K. Ž. — Mislil sem že, da mi bode malo po malo začelo pomanjkovati gradiva za dopise; al da se človek resno prime peresa, vendar-le zmiraj kaj najde, kar bi utegnilo mikavno biti temu ali unemu. Tudi danas, mislim, ne bo čisto prazna moja šaka zanimivih novic. Najvažnije je pred vsem to, da dobimo s 1. oktobrom dva nova časnika, in sicer „Pozor“ v Zagrebu in „Cvjet i plod“ v Osieku. „Pozoru“, neodvisnemu političnemu listu bo vrednik gospod Slavoljub Vrbanić, tukajšni odvetnik (advokat). Oddahnil sem se tako rekoč, ko sem poziv na predplačo v roke dobil, ker se je ta reč zares že tako dolgo sèm ter tje motala, da se je že začelo dvojiti, bo li kruha iz te moke. Značaj in obče znano iskreno domoljubje vrednika zadosti nam je porok, da bode list, ki smo ga že tako željno pričakovali, popolnoma svojo nalogo izpolnil. Ne dvojim, da bode tudi med Slovenci obilo čitateljev in dopisateljev najdel. — Drugi list: „Cvjet i plod“ pod vred-

ništvom g. Antona V. Truhelka bo prinašal v zvezkih od 3—4 pól „zabavno-poučne člance za našu milu mladež“. Predplača — 3 for. za celo leto, 1 for. 60 kr. za pol leta — se bo prijemala še le po izlazu prvega zvezka. Vrednik v svojem pozivu prosi, naj se mu do tačas samo imena in naslovi naročnikov obznanijo. Kdor osem naročnikov nabere, dobi deveti iztis poverh. Kakor vrednik obeta, se bodo tudi slike včasih dodajale, „budući, da slika često nazornije pouči, nego tisuća rieči“. Na koncu je še dodano: „da i naša serbska mladež jednako se njim (listom) koristiti uz-mogne, upotriebit ćemo i cirilicu“. Po teh dveh listih se bode zadostovalo dvema silnima potrebama. Bog daj, da bi se terdo učeverstila v narodu. — Druga nemanj važna novica, ktero so „Novice“ že v zadnjem listu v kratkem omenile, je ta, da je izdatelj „Cvetja jugoslovan-skega“ gosp. profesor Macun prestavljen od tukajšne gimnazije na ljubljansko, in sicer za prednašanje latinščine in slovenščine. Prilika lepa mu je tedaj dana, se za vpe-ljanje slovenščine ko učnega jezika na ljubljanski gimnaziji zaslug pridobiti. Da se bo hrabro za to potegnil, moremo za terdno upati; saj bo na postavnem temelju — na ce-sarski odluki stal! Kakor ste mu vé „Novice“ veselo rekle: „dobro došel“ mu moramo mi v Zagrebu z žalostnim „z Bogom! uzderži nas u blagem uspomenu!“ slovo dati. — Madjarsko društvo, ki je nekoliko časa z dobrim uspehom tukaj opere in igrokaze v madjarskem jeziku predstavljalo, nas je te dni zapustilo. Čul sem, da je namiravalo pred odhodom še v Karlovcu nekoliko predstav dati, al da mu je to zabranjeno bilo. Pobratenje horvaško-madjarsko najdlje je izraz v sliki, ki se zdaj v mnogih tukajšnjih izložbah vidi. Predstavlja pa ta slika Horvata in Madjara, ki si pod ogersko krono v roke segata. Podpis te slike je: „Pod ugarskom krunom, kano s bratom rukuje se Madjar sa Hrvatom“.

Iz Metlike 12. sept. M. P. — Preljube „Novice“! Ne morem se zderžati, da bi ne objavil, kar je vredno po-zabe oteti. Bila je namreč 4. t. m. konecletna preskušnja otrok tukajšne ljudske šole. Dobro so se odrezavali šolarčki od prvega do zadnjega. Veselja so se širile serca vsem nazočim poslušavcom, zlasti staršem, slišati šolsko mladino v milem maternem jeziku pridno in z osobitim veseljem odgovarjati. Tako gladko so tekale blagoglasne domače be-sedice, da bi bile prešinile tudi protivniku domačega jezika serce, gotovo pa še bolj unetile prijetla slovenščine in mu do dobrega ukorenile udanost za narodovnost. Pokazali so gladkotekoči odgovori šolske mladine, da se nauk v do-maćem jeziku ne deli pomankljivo in da napredek v šolskih predmetih, posebno v računstvu, od stopnje do stopnje stopa po verlem prizadevanji in pospeševanji gosp. Sturm-a, do-tičnega učitelja. To svedoči, da se mladež v pravem duhu časa otesava in izobraževa; gotovo je ne bo kolo časa, ki se neprenehoma dalje vertí, zaterlo. — Pa še kaj vese-lega, drage „Novice!“ — Ker se v tukajšni šoli tudi mar-sikaj koristnega oziroma kmetijskih reči pové, se je nadjati, da bodo iz tacihi otrok pridni kmetovavci in tudi močna podpora staršem. Popisovali so ravno pri ti priliki, kako da se ima drevje cepiti, in dobro so jo izpeljali. Ali ni to veselje? Ko bi se bili nekdanj v ljudskih šolah tako obna-šali in žurili gospodje učitelji, gotovo bi se bilo že davno na boljše obrnilo, in ne tavallo bi toliko kmetov unkraj zrenika svoje kmetijske vednosti; ali žalibog! Vsakdo se je učil svojega zanata in se na višji stop omike popenjal, le kmet je ostal pri navadnem obdelovanju zemlje, kot ptica pri narejanji gnjezda. Kakor je vidil sin očeta delati, tako je delal tudi on; in to je uzrokovalo kukavo kmetovanje in napredovanju zlo ukljubovalo. Neobhodno treba in koristno bi bilo, ko bi odslej zanaprej vsak gospod učitelj sklenil, svojim učencem tudi o sadjoreji — v obče rečeno — o kmetovanji in zadevnih rečeh kaj povedati in tako za blagor in napredek skrbeti. Saj se najde veliko veliko za kme-

tijstvo važnega v neutrudljivih „Novicah“. Le na noge, predragi učitelji! — Preskušnja se je končala veselo z petjem v domačem jeziku. Perva pesmica je bila: „Kje so moje rožice“ itd.; ti je nasledovala in veseli čas sklenila národna cesarska hvalnica.

Iz Žirovske okolice 25. avg. V*. (Po naključni zakasnjeno). „Spet nova cesta! Zakaj toliko teh novih cest! Za nas so že še stare pota dobre!“ Te in enake besede sem slišal že večkrat. Da! res dobre so vaše poti za terpinčenje živine“ — sem si mislil, ko sem vidil, da komaj dva vola prazen voz po taki poti vlečeta. Hvala Bogu, da je vendar nekoliko mož, ki spoznajo, kako potrebne da so dobre poti in ceste. Tako tudi nekteri prebivavci naših krajev že davnej želijo, da bi se iz Žirov v Logatec kantonska cesta napravila. In cesar želijo, se jim bo kmalo spolnilo. Ravno zdaj slišimo, da se bo omenjena cesta delati začela. Vprašanje je zdaj: kod da bi se v Logatec peljala ta cesta, ki ne bo samo Žirovcem, ampak tudi Poljancom, Osličanom, Tomincom okoli Cirkna in drugim v velik prid. To prav določiti, mora tedaj zdaj naša prva skerb biti. Zato je treba, da se o ti reči dobro posvetvamo in ne poslušamo enostranskih glasov. Jez sem imel priložnost, kraje med Žiri in Logatcem večkrat prehoditi in jih dobro poznam. Povejte tedaj, prosim, drage „Novice“, moj svet, naj bi se cesta po račevski dolini čez Rovte napravila. Tod bi se gotovo z najmanjšim delom, z najmanjšimi stroški in najbolj po ravnem speljala. Tudi je tod najbližje v Logatec. Ne bil bi jez tega sveta „Novicam“ pisal, ako bi ne bil za gotovo terditi slišal, da mislijo cesto po brekovski dolini čez Zavrac delati. Po tem kraji gotovo ni nič bližje in dela bi bilo veliko več. Pomislite, da je brekovska dolina zló močvirna, in da bote ob času deževanja, kadar voda po ti dolini nastopi, le težko po nji vozili. In iz te doline se bo mogla cesta po gerdem bregu v ključih viti na zavraško hribovje, in od ondi spet navzdol v grapo pod Rovtami. Če pa mislite iz Zavraca cesto na Godovič izpeljati, boste pa imeli skorej še enkrat toliko daleč do logaške železnice kakor po račevi dolini čez Rovte. Naj bi se tedaj pri napravi nove ceste bolj gledalo na prave potrebe kakor pa na besede nekterih mož v brekovski dolini in v zavraški soseski, ki bi cesto radi memo svojih hiš imeli in ki tedaj vodo napeljujejo le na — svoj mlin. Pa brez zamere!

Iz Kranja 16. sept. M. — Koliko je v naši šoli šolarjev in šolaric, je bilo že zadnjič enkrat brati v „Novicah“. K unemu dopisu pristavljam še par besed o razmeri nauka slovenskega in nemškega jezika, omenivši popred, da je tudi slavnemu ministerstvu na tem ležeče, da se otroci naučé kaj slovenskega, ker je že parkrat prišel dopis o tej zadevi na tukajšne šole. Natanko v tisto reč pogledati, mi pa ni mogoče. — Po „Einladung zu der öffentlichen Prüfung“ posnamem te-le številke: V 1. razredu se uči slovenski jezik 9 ur, nemški 4 ure; v 2. razredu slovenski 4, nemški 7; v 3. razredu slovenski 3, nemški 6; v 4. razredu slovenski 3, nemški 8. V katerem jeziku se uče drugi predmeti, ne morem razločiti. Iz unih številk pa vidimo, da otroci v 3. in 4. razredu gotovo jako dobro že znajo slovenski, ker so se jim ure za slovenski jezik v primeri z nemškim tako skercile. Naučili so se ga menda v 1. in 2. razredu, ko so se učili brati in čerke delati. Kdaj so se pa prav pisati naučili, je še dosti težje razumeti. Vendar upamo, da znajo po 4. razredu vsaj tako dobro pisati slovenski kakor nemški. Ni še mnogo let, kar mi je pisal prav dober dijak, ko je prišel v 1. latinski razred; nemški je pisal, in na celi strani ni bilo zmote; potem pa je pisal slovenski, in na manj kot eni strani jih je napravil 27!! In vendar bi človek mislil, da se bo dijak ložej in pred naučil pisati svoj jezik, kakor pa ptujega. To toraj upamo, da se je zdaj nekoliko premenilo, in da se bo sčasoma še bolj. Zato človeka zlo v oči peče, ako, postavimo, celó v slovenskih lepopisih pri izpraševanju nahaja tu in tam zmote; saj ima

vendar pred sabo, upamo saj, prav pisane besede. — Pri izpraševanju so otroci nek prav dobro odgovarjali (sam nisem mogel biti zraven), potem pa so zapeli tudi nekatere pesme; ktere slovenske ne vém, med nemškimi pa je zvonec nosila tista, ki so slavili v nji „das deutsche herz“. Prav lepo so jo nek peli mladiči; gotovo so jo razumeli; kaj mislite? — Imenik šolarjev je letos s slovenskimi čerkami namešan; par nemških voglastih čerk, potem ali vmes okrogel č ali š. To je prav čudno gledati. Prašam gospode: ali se jim ta mešanca tako zlo dopada, ali le mislijo, da se stara navada mora počasi odpravljati? Kaj bi bilo to tako strašno, tiskati vse imena z latinico? Zavoljo lepote tudi gotovo ne bo nihče zagovarjal nemških voglarjev, celó Nemec ne, ker tiskajo se skoraj vse znanske bukve že z latinskimi čerkami. Naj bo toliko zadosti o naših šolah. — Une dni sem bral blizo Kranja pisanje, kakoršnega dozdej še nisem imel v rokah. Bilo je „odstopno pismo“ (Cession), ki ga je neki častivreden vradnik napravil. Lepo in razložno je bilo napravljeno v slovenskem jeziku, to je, v tistem jeziku, v katerem mislijo nekteri, da ni mogoče, takih pisem delati. Mislil sem si: tega gospoda, ki je to pisal, bi pač ne bilo strah, ako bi se upeljal slovenski jezik v slovenske kancelije, tako ko je drugih marsikterega strah, da ne rečem sram, ako mora pregovoriti slovensko besedo. Nekoliko je takih, pa pravim le nekoliko, ki bi se ne bali ravno govorjenja, ali pisanje jih straši. Dober svet je: uči se, pa boš znal! Za une terde zopernike slovenskega bodo pa mogli začeti moko iz drugih krajev voziti, ker počasi se jim bo menda vendar tudi slovenska peka pristudila. Mislil sem si dalje: kdaj bo pač prišel tisti čas, ko bo kmetu dopuščeno, razumeti lastne pisma, ki jih zdaj nosi včas v žepu tako kot je uni nosil namesti popotnega lista gledišni list: „Die Räuber auf Maria Kulm“. Do tje pač gospodje ne bote še govorili slovenski; nekteri bi še kmalo kako zabredel in pokazal, da je kmečkega stanú. Nikar ne mislite, dragi moji, da je vsa sedanja gospôda, ki govori le nemški, od nekdanj gospôda nemški govoreča! To se pač motite. Nekteri izmed njih so svoje mlade dni prav idilično krave pasli in ovseni kruh jedli; le v šolah so se odvadili tega, in zraven tudi domačega jezika. Zdaj obdelujejo nemško polje ali nemške gojzde. Že rajnkemu Horacu se je o njih sanjalo, ko je pel, da nosijo „lignum in silvam“. Da pa pozneje nosijo tako derva v gojzd, se navadijo večidel že na gimnazii. Vidil sem že več dijakov ta-le zadnji čas, ki jim nič kaj ne gré slovenski; nemški pa prav radi govoré, toda nekteri le še po stari slovenski šegi. V pater Markovi slovenski slovnici sem bral, da se „wasser“ izgovarja „bôsser“. Tako govoré pač še zdaj stari možje, ali čudno se mi zdí, da slišimo tudi naše mlade dijake — nadepolne Nemce — tako govoriti, ki so že v višjih šolah. To je pač resnično lepa nemščina, in Nemci sami se bodo menda lepo zahvalili za-njo, mi pa povzamemo njih lastne besede in z ramami majaje pravimo: „bôss ist dô zu môchen?“

Iz Kamne gorice 2. sept.* Včeraj smo z veliko slovesnostjo pokopali ljubljene našega fajmoštra gospoda Jerneja Uršiča, tudi bravcom „Novic“ dobro znanega, sploh visoko spoštovanega gospoda.

Iz Ljubljane. Marsikaj novic se klati te dni po našem mestu, pa ne vemo, ali so gotove ali ne; prodamo jih tedaj, kakor smo jih kupili. Perva nam najvažniša novica, od ktere po pismu gosp. grofa Auersperg-a in po tem, kar smo brali v pomenkih deržavnega zbora, mislimo, da je toliko kot gotova, je ta, da deželno poglavarstvo ostane začasno še v Ljubljani. Spet druga je, da se bode nek Vithalmovo poslopje v veliko kosarno razširilo, — da se sedanja kosarna pri Št. Petru bode predelala v vojaško bolnišnico, — da v Medvodah bojo zidali kosarno za konjike, da naš regiment gré v Reko itd. Al za vse to prepustimo odgovornost materi „Klepetulji“ ali „Fami“, kakor tudi to, da so te dni v Terstu zasačili

30.000 pušk, ki so imele iz Laškega na Ogersko iti. Pa pustimo uime političnih viharjev, in omenimo raji, da v nedeljo zvečer okoli devetih je razsajal silen vihar s tako ploho v Ljubljani, da bi se bili „pred mostom“ lahko za par trenutkov s čolnom vozili; taka povodinj je hipoma nastala ondi po zabasanem požiravniku; vendar nas več nesreče ni zadelo. Žalostnega serca pa smo slišali, da od Kranja doli proti Mednu in še dalje je toča grozno škodo napravila.

Iz Ljubljane. Slavni naš pesnik gospod Miroslav Vilhar nam je pisal iz Kalca 8. dan t. m., da 24 pesem čaka belega dneva in da do konca tega leta nabira naročnikov; napevi bojo po 80 soldov. Naznoveje svojim bravcom to novico iz serca zakličemo pesmam: dobro došle!

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Veliki zbor državnih svetovavcov se je začel 10. t. m. Naznanili bomo svojim bravcom iz pomenkov tega zbora poglobitniše reči. — Znano jim je že, da za presojo državnih stroškov izvoljeni odbor 21 svetovavcov se je razcepil v 5 oddelkov, kateri so razdelili med se poglobitne dela.

Pervi oddelk je v prevdarek vzel stroške za cesarjevo hišo, za cesarjevo kancelijo, za državno svetvavstvo, za ministerski zbor, za kontrolne uradništva, za ministerstvo unajnih zadev in za ministerstvo bogočastja in nauka. Referent tega oddelka je bil grof Sečen. Kako je ministerstvo stroške za vsaki del prerajalo, smo že povedali v našem listu; tedaj teh števil tukaj ne bomo več ponavljali.

Kar se tiče stroškov za cesarja in njegovo družino, jih je odbor poterdil in omenil, da je presvitli cesar že sam svoje stroške tako zmanjšal, da je ta znesek v primeri s stroški drugih vladarjev prav nizek. Tudi o stroških za cesarjevo kancelijo, za državno svetvavstvo, za konferencijo ministrov odbor nobene prenapredbe ni nasvetoval. Kar kontrolne uradnije zadene — je rekel zbor — se dozdani stroški ne morejo zmanjšati tako dolgo, dokler ne bojo državne uradnije po novi osnovi prenapredjene. Povedano je pa bilo, da je zlo potreba, da bi se računске uradnije tako prenapredile, da bi bile opravila računstva okrajšana, po kateri poti bi se tudi število računskih uradnikov zmanjšalo in potroški znižali. V ta namen je bil predlog poterjen, naj se odloči poseben odbor zvedenih računskih uradnikov, kateri bi te zadeve v presojo vzel. — Tudi stroškov ministerstva unajnih opravil zbor ni prenapredil, zato, ker so v spodobni razmeri. — Pri pretresovanju stroškov ministerstva bogočastja in poduka je bilo omenjeno, da bi se 332,500 gold. lahko prihranilo, ako bi več opravil, ktere zdaj ministerstvo opravlja, se drugim uradnijam izročilo. Pri tej priložnosti je bilo obširno razjasnjeno, kako potrebna je samostojna uradnija za vse vladne opravila. Ako se kdo hoče zdaj pritožiti zoper razsodbo kake gosposke, mora pritožbo (rekurs) višji gosposki podati; ta popraša podložno gosposko za vzroke njene razsodbe; ta pa, se ve da zmiraj svojo terdi, — in tako se zgodi, da višja gosposka večidel prvo razsodbo poterdi in pritožnik nič ne opravi. Tudi je bilo povedano, da bi bilo potrebno za razsodbo o zadevah patronata in konkurencije samostojno uradnijo ustanoviti. Odbor je pri tej priliki razodel, da veliko šol ne dobiva podpore iz državne kase, ampak iz cerkvenih in privatnih štifteng, in da se tako dostikrat volja štiftarjev ne dopolnuje. Na dalje je razjasnil odbor, da v nekterih deželah državna denarnica za šolske potrebe veliko plačil daje, nektore dežele pa morajo same za vse šolske potrebe skrbeti. To ni ravnanje na podlagi pravične enakopravnosti, in potreba je, da se taka napaka odpravi. Ko je bilo o ravnopravnosti (enakih pravic za vse) govorjenje, je svetovavec Mager tudi opomnil, da bi bila ravnopravnost potrebna ne samo dele-

želam, temuč tudi o zadevah vsakega naroda in vsake vere. Vse overe bi se mogle odverniti, ktere ravnopravnost spoznovavcov druge kakor katoliške vere kratijo, kar zadeva cerkvene in šolske potrebe. Gosp. baron Petrinò iz Bukovine je o tej zadevi posebno razložil, kako se v tej deželi spoznovavcom gerške vere godi, ker živi 400.000 Grekov in le 60.000 katoličanov; rekel je, da Greki so imeli štiftanega premoženja zadosti za vse svoje duhovske in šolske potrebe; al deželno premoženje je bilo v državno gospodarstvo vzeto in deželanom je zmanjkalo pripomočkov za duhovne in šole. Na priliko je povedal, da imajo ondi le lesene cerkve, in da je dosti sosesk, ktere štejejo po 7 do 8.000 ljudi, ki pa nobene cerkve nimajo, in da so lansko leto iz podonavskih knežij za kloster v Sučavi milodarov prejeli, da je mogel kloster še obstati. Ptuje dežele, je rekel Petrinò, nas morajo podperati, če ravno imamo sami veliko domačega premoženja, ki pa se potrosi za državne potrebe. Na dalje je rekel Petrinò, da v poglavnem mestu (Černovicah) imajo Greki dve revne lesene cerkvi. V podporo glavne cerkve in za šole je grajšina štiftana, ktera bi 150.000 gold. vsako leto dohodkov donašala; al to se ne zgodi, ker je le za 60.000 gold. nekemu kobiljstvu v štant dana in še ta donesek ne pride tistim v prid, za ktere je po volji štiftarja namenjen. S takimi razjasnili se Petrinò pritožuje, da v Bukovini se Grekom pravice o cerkvenih in šolskih zadevah zlo kratijo. Svetli Škof Strosmajer se je pri tej priložnosti iskreno potegnil tudi za pravično rabo katoliških štifteng.

Drugi dan, 11. t. m., se je zbor posvetoval zastran vojaških stroškov. Ministerstvo je že samo pri teh potroških čez 38 milijonov gold. prihranilo; torej se ni dalo več prikrajšati. Odbor pa je vendar opomnil, da je gospodarstvo pri vojaških rečeh predrago in da bi se dalo še dosti prihraniti, ako bi se oskerbništvo drugač uravnalo. Napčno je — je rekel odbor — da gre preveč mladih in še terdnih oficirjev in tudi višjih povelnikov v penzijo, in da bi bilo prav potrebno, ako bi se takim nedostojnostim v okom prišlo. Dalje je bilo rečeno, naj bi se za monturo, to je, vojaško obleko, tako skerbalo, da bi se za te potrebsine denar na roke dajal, in naj bi vojaki, kadar niso v vojski, se tudi v javne dela jemali, na priliko, da bi železne ceste delali itd. Minister je na to rekel, da to ne gré. — Po tem so bili stroški za vojaško mornarstvo v pretres vzeti in poterjeni; pol drugi milijon gold. je bil za prihodnje leto še več privoljen, da se nekaj vojaških ladij popravi.

Stroške za ministerstvo policije, notrajnih zadev in pravice je ministerstvo že samo zmanjšalo tako, da se bo drugo leto pri ministerstvu notrajnih zadev 5 milijonov 290.000 gold. prihranilo, pri ministerstvu pravice 1 milijon in 42.300 gold., pri ministerstvu policije pa tudi 213.600 gold. Brez tega je pa še upati, da se bojo stroški še za 1 milijon in 285.000 gold. zmanjšali, kader bo število deželnih poglavarstev in kresij in tudi nekterih stavbinih uradnij zmanjšano. Na to je minister grof Rehberg opomnil, da si upa, imenovane stroške še znižati, ker ni drugač, da se morajo dogotoviti prenapredbe vladanja, kakor je v cesarskem pismu od 19. aprila t. l. zagotovljeno. — Kar se tiče ministerstva policije, je bilo nasvetovano, naj bi se v večih mestih, kakor v Ljubljani, Celovcu itd. policijske vodstva odpravile in njih opravila županijam izročile. Pri tej priliki je bilo lepo razjasnjeno, kako da je potreba, da se očitnost upelje in da se časnikom svobodno gibanje dodeli. Bolj ko je pripušeno, odkritoserčno povedati, kje da je kaj napčnega, manj je potreba policijskih opravil, in zaupanje ljudstva se bo toliko bolj povzdignilo, kolikor bolj bojo časniki oprosteni in kolikor manj bo treba ljuči pod mernik staviti.

Grof Klam je razlagal stroške ministerstva notrajnih zadev. Tu je bilo omenjeno, da se utegne kmali še